

Snažna promena političkog i ličnog identiteta jeste rezultat prevladavanje prošlosti koji je počeo u Sovjetskom Savezu još za vreme perestrojke. Bio je to proces sa dalekosežnim posledicama po integraciju i ostalih evropskih socijalističkih država. U njemu su se prožimale smišljene i nekontrolisane posledice nagle i snažne erozije društvenointegrativnih istorijskih sadržaja. U jezgru integracije KP SSSR-a i višenacionalne države bila je istorija proleterske revolucije i partije. Dok je Staljinov autoritet još ranije bio poljuljan, harizma Lenjina dugo je bila neprikosnoven. Ni Gorbačov u početku nije pomišljao da ugrozi Lenjinov kult. Ponavljao je da je i Lenjin koristio reč glasnost i da perestrojka izvire iz Lenjinovih "besmrtnih ideja". Ali, pošto vrh nije mogao kontrolisati reforme, to je sa oslobađanjem medija 1987. nepovratno otvorena breša erozije kulta Lenjina. Zbivanja su kumulativno radikalizovala ovaj proces. Kada se novembra 1987. Gorbačov javno izjasnio za ponovnu procenu istorije, prvi na udaru nije bio Lenjin, nego Brežnjev zbog korupcije, neefikasnosti i "ere stagnacije". Već januara 1988. ime Brežnjeva brisano je sa mnogih geografskih lokacija. Kako je i planirano, kritika Brežnjeva privremeno je ojačala autoritet Lenjina, pa su se javljali glasovi da je Brežnjev kao i Staljin odstupio od Lenjinove doktrine. Februara 1988. rehabilitovani su Buharin i 19 starih boljševika, a NEP je istaknuta kao istorijska prethodnica perestrojke. Kao i u Hruščovljevom referatu, opet su na udaru bili Staljinovi zločini. U toku 1988. i početkom 1989. u središtu medija bili su zločini Staljina kao odstupanje od lenjinizma. Po svemu sudeći objavljivanje Solženjicinovog romana "Arhipelag Gulag" u časopisu "Novi Mir" 1989. otvorilo je seriju napada i na Lenjina. Po prvi put neko je nekažnjeno Lenjina ocenio kao Staljinovog oca, a logika krize tražila je još radikalniju osudu prošlosti. Istovremeno počinje objavljivanje dokumenata – Lenjinovih proglašenja izgrađanskog rata, poziva na odmazdu i sl. Dezintegracija Lenjinovog kulta ubrzavala je proces slabljenja centralnog autoriteta države i partije i najavu secesije republika. Erozija Lenjinove harizme slabila je legitimnost partije i države i poverenje u sposobnost Gorbačova da reši krizu.

Sumnje u središnje ideološko-integrativne vrednosti i njihovu personifikaciju nekontrolisano i stihijno povlače za sobom eroziju i ostalih idejnih sadržaja, manje ili više povezanih sa njima (slabljenje autoriteta federacije, radničke klase, internacionalizma). Komunistički aparatčici dobro su znali da virus sumnje treba u zametku ugušiti. U zamahu perestrojka to je bilo nemoguće. Više od 50 godina slogan je bio "Kada kažemo Lenjin, mislimo partija, kada kažemo partija, mislimo Lenjin". Sumnje u Lenjina budile su sumnju u partiju i obrnuto. U svim socijalističkim režimima integracija je odveć počivala na jednoj ustanovi i njenom autentičnom utemeljivaču. Sa slabljenjem stožernih autoriteta nužno su se urušavale i ostale vrednosti skopčane sa njima. Kult Lenjina načet je 1989, a gotovo istovremeno i harizme vođa u ostalim socijalističkim zemljama. Virus dezintegracije sinhrono je napao integraciju socijalizma, a nesmetano se počeo širiti kada je bilo očigledno da Sovjeti neće intervenisati u Rumuniji decembra 1989.

Obaranje kulta Lenjina bio je početak duboke promene istorijske slike države. Spomenici i sećanja na Lenjina rušeni su kao domine: u proleće 1991. menja se ime Lenjingrada, a avgusta 1991. neuspeli puč protiv Gorbačova ubrzao je njegov pad i razbijanje SSSR-a decembra iste godine. Avgusta 1991. srušena je gigantska statua Lenjina u centru Kijeva, a juna 1992. sličan spomenik Lenjinu preko noći nestao je u Taškentu. Oktobra 1994. uklonjena je bista Lenjina iz Kremlja – simbol nestanka socijalizma. Centralni Lenjinov muzej oktobra 1993. postupno je izmešten, a početkom 1994. i definitivno zatvoren, uprkos protestima da se uklanja muzej čoveka koji je osnovao državu (Smith 1998). Javnost je bila